

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 muuttaminen

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumottiin lukiolain (714/2018) 13 §:n 4 momentti, jossa säädettiin koulutuksen järjestäjän laatimasta vuosisuunnitelmasta. Kun vuosisuunnitelma ei ole enää lakisääteinen, muuttaa Opetushallitus lukion opetussuunnitelman alaluvun 1.1 ensimmäistä kappaletta seuraavasti:

”Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- ~~vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma~~”

Poistetaan viimeisen luettelomerkin jälkeinen teksti. Se korvataan luettelon perään kirjoitettavalla lauseella:

”Lisäksi voidaan paikallisesti päätettävällä tavalla laatia suunnitelma opetussuunnitelman toimeenpanosta kutakin lukuvuotta varten.”

Lisäksi muutetaan kolmannen kappaleen toinen virke vastaavalla tavalla muotoon:

”Koulutuksen järjestäjä **voi laatia** ~~laatii~~ **luku**vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä.”

ESPOO

Ei paikallisia ratkaisuja.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutettiin lukiolain 31 §:n (Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö) 1 momentti seuraavasti: ”Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä.”

Lakimuutoksen myötä poistetaan nuorille tarkoitetun lukion opetussuunnitelman perusteiden alaluvun 3.5 viimeisen kappaleen viimeinen lause:

”Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. ~~Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.~~”

ESPOO

Ei paikallisia ratkaisuja.

4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus

4.2.1 Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun.

Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvottomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä. Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

ESPOO

Oppimisen tuki, tarpeen arviointi ja suunnittelu

Oppimisen tuen lähtökohtana on aktiivinen opiskelija. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan tuen tarve omassa oppimisessaan ohjauksen kautta ja kannustetaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijan on hyvä olla aloitteellinen tuen pyytämisessä, jos hän tietää tai tunnistaa tuen tarpeen. Lukion henkilökunnan tehtävänä on luoda avun pyytämiseen kannustava ilmapiiri. Oppimisen tuen mahdollisuuksista tiedotetaan opiskelijoita ja heidän huoltajiaan opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Myös huoltaja voi ilmaista tuen tarpeen.

Oppimisen tuen perustana on kaikkien opiskelijoiden opinnoissa pärjäämistä tukevat työskentelytavat ja arjen rakenteet. Ne ennaltaehkäisevät ongelmien ilmenemistä ja kasautumista. Oppimisen tuki on inklusiivista ja erilaisten opiskelijoiden vahvuuksia tukevaa. Opiskelijan oppimista tuetaan osana opetusta muun muassa monipuolisten opetusmenetelmien ja työtapojen avulla. Opiskelijalle annetaan palautetta hänen oppimisestaan osana monipuolista arviointia.

Tuen tarvetta on erityisen tärkeää arvioida opintojen alussa. Tuen tarvetta voidaan arvioida perusopetuksesta saadun tiedon perusteella ja erilaisin alkukartoituksin ja -seuloin. Ryhmänohjaaja

ja opinto-ohjaaja selvittävät opiskelijan kanssa keskustellessaan, millaista tukea opiskelija on saanut perusopetuksessa ja onko tuki lukiossa ollut riittävää. Myös lukiseulan taustakyselyssä kysytään tuen toteutumisesta perusopetuksessa sekä opiskelijan kokemuksia tuen riittävyydestä lukiossa.

Jokaisen opettajan ja opinto-ohjaajan vastuulla on havainnoida opiskelijoiden oppimista ja mahdollista tuen tarvetta opintojen aikana. Huomiota tulee kiinnittää esimerkiksi työskentelynopeuteen, keskittymisen taitoihin, lukunopeuteen, kirjoitustaitoon ja -nopeuteen sekä loogiseen päättelyyn. Espoon lukiokoulutuksen laatukäsikirjassa on aineenopettajan työtä tukevia malleja opetuksen kehittämiseen ja tuen tarpeen havaitsemiseen. Havaitessaan vaikeuksia opiskelijan oppimisessa opettajalla on velvollisuus tukea opiskelijaa omassa opetuksessaan esimerkiksi tukiovetusta antamalla. Opettajan tulee ohjata opiskelijaa saamaan tukea myös muussa opetuksessa sekä tiedottaa ryhmänohjaajaa mahdollisesta tuen tarpeesta.

Tukitoimien tarve arvioidaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Tukitoimien on oltava riittäviä tarpeeseen nähden ja tukea on tarjottava viivytyksettä. Lähtökohtana ovat opiskelijan vahvuuksien tukeminen, kehittäminen ja hyödyntäminen sekä oppimisen esteiden lieventäminen. Tukitoimien tarve arvioidaan ja tarvittavat tukitoimet suunnitellaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Ryhmänohjaaja vastaa pääsääntöisesti tuen suunnittelun käynnistämisestä esimerkiksi konsultoidamalla kollegoja, olemalla yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajaan tai tarvittaessa kutsumalla koolle yksilökohtaisen opiskeluhuoltoryhmän. Suunnittelun aloittamisesta vastaa erityisopettaja, jos tuen tarve ilmenee lukiseulan perusteella ja aineenopettaja, jos tarve ilmenee mahdollisten aineenopettajan teettämien seulojen perusteella. Espoon lukiokoulutuksella on toimintamalli tilanteisiin, joissa opiskelijalla on vaikeuksia opinnoissaan. Tästä mallista löytyy ohjeistusta ja neuvoja tuen toteuttamisen prosessiin.

Tarpeen mukaan ja opiskelijan suostumuksella tuen arviointi ja suunnittelu voidaan tehdä moniammatillisessa yhteistyössä myös opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Tarvittavat ammatillaiset harkitaan tapauskohtaisesti. Opiskelijan oma rooli ja sitoutuminen ovat tärkeitä tukitoimien tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa. Erityisopettajan rooli on tukea tuen tarpeen arviointia ja suunnittelua sekä ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia. Oppimisen tuki suunnitellaan kokonaisuutena opiskelijan näkökulmasta.

Mikäli tuen toteuttaminen vaatii erityisiä apuvälineitä, avustajapalveluita yms., noudatetaan koulutuksen järjestäjän ohjeita.

Tuen toteuttaminen

Opiskelijan oma aktiivinen rooli ja sitoutuminen tukitoimien toteutukseen on olennaista. Opiskelijan tulee ottaa vastuuta tuen vastaanottamisesta ja jakaa tietoa todetusta tukitoimien tarpeesta. Lukion henkilökunta kannustaa opiskelijoita olemaan aloitteellisia tuen tarpeen ilmaisemisessa.

Aineenopettajien rooli oppimisen tuen toteutuksessa on oleellinen. Opiskelijoiden tuen tarpeen huomioiminen opetuksessa kuuluu jokaiselle opettajalle. Aineenopettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opetuksen järjestelyt, kuten ohjaaminen, eriyttäminen, havainnollistaminen, struktuuri, monipuoliset työtavat, oppimisympäristö ja osaamisen osoittamisen tavat tukevat opiskelijoiden oppimista. Aineenopettaja seuraa opetuksensa vaikuttavuutta sekä kehittää toimintaansa/opetustaan esimerkiksi kollegiaalisella tuella ja konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa. Havaitessaan oppimisen vaikeuksia opettajalla on velvollisuus ohjata opiskelija saamaan myös muuta tukea.

Aineenopettaja antaa tukiovetusta niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia selvittää opinnoistaan, mikäli vaikeudet eivät johdu opiskelijan omista laiminlyönneistä. Oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan. Tukiovetuksen keinoja voivat olla esimerkiksi opitun kertaus, opiskelutaitojen vahvistaminen, kielitaidon vahvistaminen

sanaston ja kielen käytön tapojen osalta sekä lukio-opintojen joustavat järjestelyt ja aineenopettajien yhteisopettajuus. Tukiopetusta voidaan toteuttaa tarpeen mukaan yksilö- ja ryhmäopetuksena. Aineenopettaja voi tarvittaessa antaa oppimisen tukea myös itsenäisten suoritusten osalta.

Oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tukiopetuksen lisäksi myös erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta (esimerkiksi keskustelua opiskelutaidoista ja -strategioista) sekä opinto-ohjaajan antamaa ohjausta ja tukea. Erityisopettajan antama opetus suunnitellaan osana opiskelijan tuen kokonaisuutta. Erityisopettajan antamaa opetusta voidaan toteuttaa tarpeen mukaan yksilö-, ryhmä- tai samanaikaisopetuksena.

Oppimisen tukea voi olla myös lukioiden organisoima opiskelijoiden vertaistuki, esimerkiksi opiskelijan toimiminen opettajan apuna tukipajassa.

Yhteistyö opiskelijaa opettavien opettajien välillä ja erityisopettajan kanssa tuen suunnittelussa, koordinoinnissa, toteutuksessa ja seurannassa on keskeistä.

Tukitoimien dokumentointi ja kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Suunnitellut ja toteutetut tukitoimet dokumentoidaan määriteltyjen, lukioille yhteisten toimintatapojen mukaan. Tukitoimien dokumentoinnilla varmistetaan tuen suunnitelmallisuus ja tuen toteutumisen seuranta ja arviointi. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Pohja henkilökohtaiselle opintosuunnitelmalle on yhteinen Espoon lukioille.

Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Tukitoimien toteutumista seurataan oppiaineittain aineenopettajan ja säännöllisesti ryhmänohjaajan toimesta. Ryhmänohjaaja keskustelee opiskelijan kanssa tuen toteutumisesta kohdatessaan opiskelijaa.

Jokaisen aineenopettajan, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan velvollisuus on kirjata tarjotut ja toteutuneet tukitoimet omalta osaltaan määriteltyjen toimintatapojen mukaan.

Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti tuen tarpeen mukaisesti tai vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija ja ryhmänohjaaja sekä esimerkiksi aineenopettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaaja ja tarpeen mukaan huoltaja sekä opiskeluhuollon henkilöstöä. Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjatut oppimisen tuen toimet päivitetään vähintään kerran lukuvuodessa. Mikäli lukion tai opiskeluhuollon henkilökuntaan kuuluva havaitsee, ettei opiskelijan saama tuki ole riittävää, oppimisen tukea vahvistetaan ja/tai monipuolisesta ”Tuen toteuttaminen” -kappaleessa kirjattujen periaatteiden mukaisesti.

LUKIOKOHTAINEN

Lukiokohtaisesti tarkennetaan työnjakoa liittyen oppimisen tukeen yhteisten toimintatapojen pohjalta sekä miten tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan opiskelijoita ja huoltajia.

4.2.2 Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiovetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esiteltyyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoitoja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

ESPOO

Erityisopetus, erityisopetuksen tarpeen arviointi ja suunnittelu sekä erityisopetuspäätös

Mikäli opiskelija tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä lukiolain 28 §:ssä tarkoitettu ja edellä kuvattu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden, hänellä on oikeus erityisopetukseen.

Erityisopetuksen tarvetta voidaan arvioida heti lukion alussa perusopetuksesta saadun tiedon perusteella ja erilaisin alkukartoituksin ja -seuloin. Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja selvittävät opiskelijan kanssa keskustellessaan, millaista tukea opiskelija on saanut perusopetuksessa ja onko tuki lukiossa ollut riittävää. Myös lukiseulan taustakyselyssä kysytään tuen toteutumisesta perusopetuksessa sekä opiskelijan kokemuksia tuen riittävydestä lukiossa.

Jokaisen opettajan ja opinto-ohjaajan vastuulla on havainnoida opiskelijoiden oppimista ja mahdollista tuen tarvetta opintojen aikana. Havaitessaan, ettei oppimisen tuki välttämättä riitä opiskelijan tuen tarpeisiin, opettajilla ja opinto-ohjaajilla on velvollisuus tiedottaa rehtoria, erityisopettajaa ja ryhmänohjaajaa sekä tilanteen mukaan myös muita lukion henkilökuntaan kuuluvia opiskelijan mahdollisesta erityisopetuksen tarpeesta. Myös opiskelija itse tai huoltaja voivat ilmaista erityisopetuksen tarpeen. Erityisopetuksen tarve arvioidaan heti mahdollisen tarpeen ilmetessä.

Ennen erityisopetuspäätöksen tekemistä oppimisen tuen muotoja on kokeiltu lukiossa monipuolisesti ja ne on todettu riittämättömiksi. Lähtökohtana on, että erityisopetuspäätös tehdään harkintaa edellyttävissä tilanteissa aikaisintaan ensimmäisen lukiovuoden kolmannen periodin aikana. Tällä pyritään siihen, että lukion henkilökunnalla on riittävästi aikaa tutustua opiskelijaan ja että tiedot lukio-opintojen edistymisestä ovat riittävän kattavia. Erityisopetuspäätös voidaan kuitenkin tehdä heti lukio-opintojen alkaessa yksilökohtaisen harkinnan perusteella.

Myönteisen päätöksen edellytyksenä on, että opiskelija on ottanut vastaan saamansa oppimisen tuen sekä edistänyt omalla toiminnallaan opintojen etenemistä. Hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekee kyseessä olevan lukion rehtori. Päätöksentekoprosessi

etenee lukioille määritellyn yhteisen toimintatavan mukaisesti. Ennen päätöksen tekemistä opiskelijaa ja huoltajaa kuullaan. Päätös voi olla myös kielteinen.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja. Erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Erityisopetuksen rinnalla on tarkoituksenmukaista toteuttaa myös oppimisen tuen keinoja, kuten aineenopettajan tekemää opetuksen eriyttämistä ja opinto-ohjaajan antamaa ohjausta. Aineenopettaja vastaa aineenopetuksesta.

Erityisopettaja vastaa erityisopetusta saavan opiskelijan tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Tukitoimet suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa, ja tuen toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana muu ohjaus- ja opetushenkilöstö.

Tukitoimien dokumentointi ja kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Tukitoimien dokumentoinnilla varmistetaan tuen suunnitelmallisuus ja tuen toteutumisen seuranta ja arviointi. Suunnitellut ja toteutetut tukitoimet dokumentoidaan määriteltyjen, lukioille yhteisten toimintatapojen mukaan. Tarjottujen ja toteutuneiden tukitoimien kirjaamisesta määriteltyjen toimintatapojen mukaan vastaa erityisopettaja erityisopetuksen osalta ja aineenopettaja sekä opinto-ohjaaja oppimisen tuen osalta. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Pohja henkilökohtaiselle opintosuunnitelmalle on yhteinen Espoon lukioille.

Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta säännöllisesti yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa aineenopettajien, opinto-ohjaajan ja ryhmänohjaajan kanssa.

Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija, alaikäisen opiskelijan huoltaja(t) tai laillinen edustaja, erityisopettaja ja ryhmänohjaaja sekä tarvittaessa esimerkiksi aineenopettajia, opinto-ohjaaja ja tarpeen mukaan opiskeluhuollon henkilöstöä. Lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjatut tukitoimet päivitetään lukuvuosittain tai tarpeen mukaan.

LUKIOKOHTAINEN

Lukiokohtaisesti tarkennetaan työnjakoa liittyen erityisopetukseen yhteisten toimintatapojen pohjalta sekä miten tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan opiskelijoita ja huoltajia.

4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhoitoa oppilas ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

ESPOO

Ei paikallisia ratkaisuja.

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi
- tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen
- tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi
- erityisopetuksen päätös
- opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

ESPOO

5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Opintojaksoihin sisältyvistä valtakunnallisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja ja temaattisia opintoja. Näistä annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Espoon paikallisista kuntakohtaisista ja lukiokohtaisista valinnaisista opinnoista voidaan antaa suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty) tai numeroarvosana. Lukiokohtaisten valinnaisten opintojen arviointi kirjataan lukiokohtaiseen opetussuunnitelmaan. Kesken olevasta opintojaksosta käytetään merkintää P (P = suorituksia puuttuu) ja keskeytyneestä suorituksesta käytetään merkintää K (K= keskeytynyt suoritus).

Opiskelijan on mahdollista suorittaa hylätty opintojakso osallistumalla uusintaan, opiskelemalla opintojakso uudelleen tai suorittamalla opintojakson puuttuvat osuudet. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Uusintanäyttö voi sisältää tentin tai muita tehtäviä. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama osaaminen, näytöt ja tehdyt työt voidaan ottaa huomioon myös uusintanäytön jälkeen annettavassa arvosanassa. Yksittäisen opintojakson suorituksen uusintaan liittyvästä ohjauksesta vastaa kulloinkin kyseessä olevan aineen opettaja. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Lukuvuoden aikana järjestetään vähintään viisi hylätyn arvosanan uusimiskertaa. Jokaisen periodin jälkeen on hylättyjen arvosanojen uusimismahdollisuus. Opiskelijalla on kaksi kertaa vuodessa mahdollisuus korottaa hyväksyttyjä arvosanoja. Hyväksyttyjen arvosanojen korotus ja hylättyjen uusiminen järjestetään lukioissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osallistua molempiin. Uusintojen ja korotusten ajankohdat päätetään lukiokohtaisesti.

5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Lukiolain 49 §:ään tehdyn lakimuutoksen myötä lisätään lukion opetussuunnitelman perusteiden alaluvun 5.5 kolmannen kappaleen loppuun 6. kohta ja muutetaan kahta sen jälkeistä kappaletta seuraavasti:

”[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisääjän myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäntiedon opetusta
6. oikeutta saada erityisopetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §, muutettu lailla 801/2024)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimeen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 §, muutettu lailla 165/2022)

~~Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)~~

ESPOO

Ei paikallisia ratkaisuja.